

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΑΠΟΦΑΣΗ

Προσφυγή αριθ. 52283/08 που κατατέθηκε
από τον **È È** και λοιπούς
κατά της Ελλάδας

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας στις 4 Οκτωβρίου 2011 σε τμήμα με την εξής σύνθεση:

Nina Vajić, *πρόεδρος,*

Anatoly Kovler,

Peer Lorenzen,

Elisabeth Steiner,

Khanlar Hajiyev,

Λινός-Αλέξανδρος Σισιλιάνος,

Erik Møse, *δικαστές,*

και Søren Nielsen, *γραμματέας τμήματος,*

Λαμβάνοντας υπόψη την πιο πάνω αναφερόμενη προσφυγή που κατατέθηκε στις 17 Οκτωβρίου 2008,

Λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλε η εναγόμενη κυβέρνηση και εκείνες που υπέβαλαν σε απάντηση οι προσφεύγοντες,

Αφού διασκέφθηκε, εκδίδει την πιο κάτω απόφαση:

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

Οι προσφεύγοντες, ο κύριος È È και οι κυρίες
È È και È È είναι Έλληνες υπήκοοι, οι
οποίοι έχουν γεννηθεί το 1924, 1951 και 1944 αντίστοιχα και κατοικούν
στην Καλαμαριά Θεσσαλονίκης. Εκπροσωπούνται ενώπιον του
Δικαστηρίου από τους κυρίους Κ. Χορομίδη και Ι. Χορομίδη, δικηγόρους
Θεσσαλονίκης. Η ελληνική κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται
από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κύριο Σ. Σπυρόπουλο,
πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και κύριο Δ. Καλόγηρο,
δικαστικό αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Α. Οι συνθήκες της υπόθεσης

Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, όπως αυτά εκτέθηκαν από τους διαδίκους και είναι ουσιώδη για την παρούσα υπόθεση, μπορούν να συνοψισθούν ως εξής.

Με κοινή απόφαση της 24^{ης} Ιουλίου 1995, οι υπουργοί Οικονομίας και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων προχώρησαν στην απαλλοτρίωση πολυάριθμων οικοπέδων με σκοπό τη διαπλάτυνση του αυτοκινητοδρόμου που συνέδεε τη Θεσσαλονίκη με την Κομοτηνή. Οι προσφεύγοντες κατείχαν το υπ' αριθμ. 71 οικόπεδο επιφάνειας 11.241 τ.μ. Ένα τμήμα αυτού, ήτοι 5.135 τ.μ., απαλλοτριώθηκε, εκ των οποίων 2.886,50 τ.μ. άνευ αποζημίωσης, διότι θεωρήθηκε ότι οι προσφεύγοντες

ωφελούνταν από τα έργα. Δύο άλλα οικοπέδα επιφάνειας 2.880 τ.μ. και 3.225 τ.μ. δεν απαλλοτριώθηκαν.

Στις 18 Μαρτίου 1997, το πρωτοδικείο Αθηνών όρισε την προσωρινή τιμή μονάδας αποζημίωσης των απαλλοτριούμενων τμημάτων σε 60.000 δραχμές ανά τετραγωνικό μέτρο και, δυνάμει του άρθρου 13 § 4 του διατάγματος 797/1971, όρισε μία ιδιαίτερη αποζημίωση για τη μείωση της αξίας των δύο εκτός απαλλοτρίωσης οικοπέδων σε ποσοστό 60% και 50% αντίστοιχα της αξίας τους.

Στις 18 Απριλίου 1997, οι προσφεύγοντες αιτήθηκαν ενώπιον του εφετείου Θεσσαλονίκης μία αύξηση της ιδιαίτερης αποζημίωσης σε 90% και 70% της αξίας των προαναφερόμενων οικοπέδων και σε 60% της αξίας της οικίας που βρισκόταν εντός ενός εκ των οικοπέδων αυτών.

Με απόφαση της 5^{ης} Μαΐου 1998, το εφετείο όρισε την οριστική τιμή μονάδας της αποζημίωσης σε 54.000 δραχμές για το απαλλοτριωθέν οικοπέδο. Όρισε επίσης την ιδιαίτερη αποζημίωση για τη μείωση της αξίας των δύο εκτός απαλλοτρίωσης οικοπέδων λόγω της απότμησής τους από το σύνολο της ιδιοκτησίας, σε 30% και 25% αντίστοιχα της αξίας τους και σε 25% της αξίας της οικίας.

Την 1^η Ιουλίου 1998, οι προσφεύγοντες άσκησαν αίτηση αναίρεσης. Ισχυρίζονταν ότι η ειδική αποζημίωση έπρεπε να αντανakλά όχι μόνο τη μείωση της αξίας των δύο μη απαλλοτριωθέντων οικοπέδων που προέκυπτε από την απότμηση, αλλά ομοίως εκείνη που προέκυπτε από την πραγματοποίηση των εργασιών κατασκευής της οδού. Σημείωναν ως προς τούτο ότι η οικία τους βρισκόταν στο εξής 7,50 μέτρα κάτω από τον ανισόπεδο κόμβο της εθνικής οδού.

Με απόφαση της 11^{ης} Μαρτίου 1999, ο Άρειος Πάγος, σε ολομέλεια, απέρριψε την αίτηση αναίρεσης. Αναφορικά με τον ισχυρισμό των προσφευγόντων βάσει του οποίου το εφετείο δεν είχε λάβει υπόψη τη μείωση της αξίας η οποία προέκυπτε από την εκτέλεση των

κατασκευαστικών εργασιών, ο Άρειος Πάγος υπενθύμισε ότι η αποζημίωση για το μη απαλλοτριωθέν τμήμα συνδεόταν μόνο με την απομείωση της αξίας λόγω της απότμησης του απαλλοτριωθέντος τμήματος και δεν μπορούσε σε καμία περίπτωση να εξαρτάται από τη φύση του έργου στο οποίο αποσκοπούσε η απαλλοτρίωση.

Στις 7 Μαΐου 1999, οι προσφεύγοντες προσέφυγαν στο πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης. Αυτή τη φορά ζητούσαν αποζημίωση για την απαλλοτριωθείσα επιφάνεια των 2.886,5 τ.μ. και για την οποία το εφετείο δεν είχε επιδικάσει αποζημίωση για το λόγο ότι οι προσφεύγοντες είχαν ωφεληθεί από την απαλλοτρίωση (άρθρο 1 του νόμου 653/1977). Με απόφαση της 15^{ης} Μαρτίου 2001, το δικαστήριο απέρριψε την αγωγή με την αιτιολογία ότι ήταν αόριστη. Οι προσφεύγοντες άσκησαν έφεση κατά την απόφαση αυτής ενώπιον του εφετείου Θεσσαλονίκης, η οποία απορρίφθηκε με απόφαση της 7^{ης} Ιανουαρίου 2002.

Στις 30 Ιουνίου 1999, οι προσφεύγοντες προσέφυγαν, μαζί με άλλα άτομα που τελούσαν στην ίδια κατάσταση, ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (υπόθεση *Αζάς κατά Ελλάδας*, αριθ. 50824/00, βλέπε την απόφαση της 19^{ης} Σεπτεμβρίου 2002), υποστηρίζοντας ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1. Ο ισχυρισμός αυτός στηριζόταν, μεταξύ άλλων, στο γεγονός ότι τους είχε χορηγηθεί αποζημίωση μόνο για τη μείωση της αξίας των εκτός απαλλοτρίωσης οικοπέδων που προέκυπτε από τη διχοτόμηση της ιδιοκτησίας. Ασκούσαν ειδικότερα κριτική κατά της απόφασης της 11^{ης} Μαρτίου 1999 στο μέτρο που εξέθετε ότι η φύση των εργασιών δεν μπορούσε να έχει αντίκτυπο επί του ύψους της ιδιαίτερης αποζημίωσης και ότι η μείωση της αξίας που ομοίως υφίσταντο τα μη απαλλοτριωθέντα γειτονικά οικοπέδα λόγω της φύσης των εργασιών δεν δικαιολογούσε τη χορήγηση οποιασδήποτε αποζημίωσης (σελίδα 5^α της προσφυγής τους). Ωστόσο, η υλοποίηση των εργασιών είχε, κατά τους προσφεύγοντες, ως

αποτέλεσμα μία καθολική απώλεια της αξίας των μη απαλλοτριωθέντων οικοπέδων τους.

Στις 15 Ιανουαρίου 2002, οι προσφεύγοντες κατέθεσαν ενώπιον του πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης αγωγή προκειμένου ιδίως να τους χορηγηθεί αποζημίωση ποσού 457.435 ευρώ για τα 2.886,50 τ.μ. Με απόφαση της 20^{ης} Δεκεμβρίου 2002 και με απόφαση της 3^{ης} Φεβρουαρίου 2004, το πρωτοδικείο και το εφετείο Θεσσαλονίκης αντίστοιχα δικαίωσαν επί αυτού τους προσφεύγοντες. Το εφετείο καταδίκασε το Δημόσιο να καταβάλει στους προσφεύγοντες το ποσό των 457.435 ευρώ, προσαυξημένο με τόκους από την 24^η Μαΐου 1999, ως αποζημίωση για το απαλλοτριωθέν τμήμα των 2.886,50 τ.μ. Το ποσό αυτό δεν είχε καταβληθεί προηγουμένως λόγω της ωφέλειας που είχε προκύψει από τις εργασίες. Το εφετείο απέρριψε αντιθέτως ως αβάσιμο ένα νέο αίτημα για καταβολή συμπληρωματικής αποζημίωσης για την μείωση της αξίας των εκτός απαλλοτρίωσης τμημάτων.

Εν τω μεταξύ, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο είχε συμπεράνει, στις 19 Σεπτεμβρίου 2002, την παραβίαση του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1 στην προαναφερόμενη απόφαση *Αζάς*. Επεσήμανε ιδίως:

«48. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι όταν η παρουσία προσώπου αποτελεί αντικείμενο απαλλοτριώσεως, πρέπει να υφίσταται διαδικασία η οποία εξασφαλίζει σφαιρική εκτίμηση των συνεπειών απαλλοτριώσεως, ήτοι τη χορήγηση αποζημιώσεως σε σχέση με την αξία του απαλλοτριωθέντος ακινήτου, τον καθορισμό των δικαιούχων της αποζημιώσεως και κάθε άλλο θέμα σχετικό προς την απαλλοτρίωση, συμπεριλαμβανομένης της δικαστικής δαπάνης.

49. Για τον λόγο αυτό, το Δικαστήριο θα εξετάσει σφαιρικά τις συνέπειες της περί ης ο λόγος απαλλοτριώσεως.

(...)

51. Πρώτον, το Δικαστήριο δεν δύναται να υποκαταστήσει τα ελληνικά δικαστήρια για να αποφανθεί επί του ερωτήματος αν το μη απαλλοτριωθέν τμήμα του υπ' αριθ. 53α οικοπέδου υπέστη μείωση της αξίας του λόγω της πραγματοποιήσεως του έργου στο οποίο αποσκοπεί η απαλλοτρίωση ή αν θα έπρεπε τα εθνικά δικαστήρια να προσδιορίσουν ειδική αποζημίωση για τον λόγο αυτό (βλ. *mutatis mutandis*, *Μαλαμά κατά της Ελλάδος*, no 43622/98, § 51, ΕΔΑΔ 2001-II). Λαμβανομένου υπ' όψη του περιθωρίου εκτιμήσεως το οποίο το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1 παρέχει στις εθνικές αρχές (βλ. *Παπαχελάς κατά της Ελλάδος*, [GC], no 31423/96, § 49), το Δικαστήριο δεν διακρίνει στην παρούσα υπόθεση καμία ένδειξη η οποία θα οδηγούσε στο συμπέρασμα ότι η άρνηση αποζημιώσεως όσον αφορά το περί ου ο λόγος μη απαλλοτριωθέν τμήμα συνεπάγεται παραβίαση του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1.

52. Δεύτερον, το Δικαστήριο σημειώνει ότι αν τα εθνικά δικαστήρια δέχονται εφεξής ότι το τεκμήριο συμφώνως προς το οποίο η υπεραξία συνεπεία οδικών χωροταξικών έργων αποτελεί επαρκή αποζημίωση, δεν είναι πλέον αμάχητο, το σύστημα αποζημιώσεως των ιδιοκτητών οι οποίοι υφίστανται μέτρο απαλλοτριώσεως, δεν έχει βελτιωθεί αισθητά. Πράγματι, το τεκμήριο εξακολουθεί να υφίσταται και τα δικαστήρια τα οποία προσδιορίζουν το ύψος της αποζημιώσεως, δεν λαμβάνουν υπ' όψη τη φύση των έργων τα οποία πραγματοποιούνται ούτε αν οι ιδιοκτήτες ωφελούνται ή όχι από αυτά. Αντιθέτως, το σύστημα, όπως λειτουργεί σήμερα, υποχρεώνει τους ιδιοκτήτες οι οποίοι θεωρούν ότι ζημιώνονται από τα έργα, να προσφύγουν εκ νέου στα αστικά δικαστήρια ώστε να αποδείξουν ότι οι ιδιοκτησίες τους στην πραγματικότητα δεν ωφελούνται. Και είναι δυνατόν η διαδικασία αυτή να είναι χρονοβόρα αν ένας από τους διαδίκους αποφασίσει να κάνει χρήση των ενδίκων μέσων τα οποία του προσφέρονται. Θα προσετίθετο τότε σε εκείνη η οποία αποσκοπεί στον προσδιορισμό της τιμής μονάδος αποζημιώσεως, η οποία περιλαμβάνει

τρεις φάσεις: τον προσδιορισμό της τιμής μονάδος, κατ' αρχάς προσωρινής και στη συνέχεια οριστικής, της αποζημίωσης και την αναγνώριση των κατόχων του δικαιώματος σε αποζημίωση.

53. Περαιτέρω, το Δικαστήριο εκτιμά ότι είναι αντιφατικό να επιδικάζεται ειδική αποζημίωση (άρθρο 13 § 1 του νομοθετικού διατάγματος 797/1971) για τη μείωση της αξίας του μη απαλλοτριωθέντος τμήματος του οικοπέδου (όπως συνέβη στην παρούσα υπόθεση όσον αφορά τους προσφεύγοντες ιδιοκτήτες του υπ' αριθ.71 οικοπέδου) και, αφ' ετέρου, να κρίνεται ότι η αξία της ιδιοκτησίας αυξάνεται από τα έργα, συμφώνως προς το τεκμήριο. Κατά τα λοιπά, τα δικαστήρια δεν εξετάζουν αν αυτή η μείωση της αξίας είναι αποτέλεσμα της φύσεως των έργων τα οποία εκτελούνται, αλλά στηρίζονται μόνο στη διχοτόμηση της ιδιοκτησίας για να επιδικάσουν την ειδική αποζημίωση του άρθρου 13 § 1. Όμως, στην παρούσα υπόθεση, οι προσφεύγοντες υπεστήριζαν ότι ήταν αδύνατο να κτίσουν επί των μη απαλλοτριωθέντων τμημάτων των οικοπέδων διότι ευρίσκονταν στο εσωτερικό ζώνης ασφαλείας τριάντα μέτρων η οποία έπρεπε να χωρίζει κάθε οικοδομή από το εξωτερικό όριο της οδού.

54. Συνεπώς, το αποτέλεσμα της μεταβολής νομολογίας, η οποία επιχειρήθηκε στις 11 Μαρτίου 1999 από τον Άρειο Πάγο, επί του συστήματος αποζημίωσης των ιδιοκτητών, ήταν λίαν περιορισμένης εκτάσεως. Θα ήταν εξ άλλου προσπονητός ένας διαχωρισμός ανάμεσα στο ζήτημα της αποζημίωσης και σε εκείνο της ειδικής αποζημίωσης, αφού και οι δύο οφείλονται στο ίδιο γεγονός.

(...)

56. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο σκοπός της Συμβάσεως έγκειται στην προστασία όχι θεωρητικών ή κενών περιεχομένου δικαιωμάτων, αλλά δικαιωμάτων συγκεκριμένων και πραγματικών. Διατηρώντας το τεκμήριο αυτό, υποχρεώνοντας τους ζημιωθέντες ιδιοκτήτες σε πολλαπλασιασμό των διαδικασιών προκειμένου να έχουν τη

δυνατότητα να εισπράξουν αποζημίωση δικαίως ανάλογη της αξίας του απαλλοτριωθέντος αγαθού και περιορίζοντας την επιστροφή της δικηγορικής αμοιβής, οι αρχές ήραν τη δικαία ισορροπία η οποία πρέπει να υφίσταται ανάμεσα στην προάσπιση των ατομικών δικαιωμάτων και στις επιταγές του γενικού συμφέροντος.

(...)

59. Για υλική ζημία, οι προσφεύγοντες, ιδιοκτήτες του υπ' αριθ. 53α οικοπέδου, απαιτούν τα ακόλουθα ποσά, προσαυξημένα με κεφαλαιοποιήσιμο τόκο 6%: 196.574,49 ευρώ για τη μείωση της αξίας του μη απαλλοτριωθέντος τμήματος, 8.768,87 ευρώ για τη μείωση της αξίας της οικίας και 149.250,98 ευρώ για το θεωρούμενο ως αντικείμενο αυτοαποζημιώσεως τμήμα. Οι προσφεύγοντες ιδιοκτήτες του υπ' αριθ. 71 οικοπέδου απαιτούν, για τη μείωση της αξίας συνεπεία των έργων οδοποιίας και της διχοτομήσεως του ακινήτου, αποζημίωση 235.889,35 ευρώ για το τμήμα εμβαδού 2.880 τ.μ. και αποζημίωση 264.228,83 ευρώ για το τμήμα εμβαδού 3.226 τ.μ., καθώς και 11.546,47 ευρώ για τη μείωση της αξίας της οικίας.

60. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι το Εφετείο Θεσσαλονίκης όρισε την τιμή μονάδος αποζημιώσεως για την απαλλοτρίωση και επιδίκασε επίσης ειδική αποζημίωση δυνάμει του άρθρου 13 § 4 του Διατάγματος 797/1971 για τη μείωση της αξίας των δύο μη απαλλοτριωθέντων τμημάτων του υπ' αριθ.71 οικοπέδου. Όσον αφορά το υπ' αριθ. 53α οικόπεδο, το Εφετείο αποφάσισε να μην επιδικάσει αποζημίωση με αιτιολογημένη απόφαση. Κατά την Κυβέρνηση, οι προσφεύγοντες επιζητούν να περιβάλουν το Δικαστήριο με αρμοδιότητες τις οποίες δεν διαθέτει, ήτοι να επιδικάσει αποζημιώσεις εκεί όπου τα εθνικά δικαστήρια αποφάσισαν ότι δεν συνέτρεχε λόγος.

61. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι δεν διέγνωσε παραβίαση του άρθρου 1 του πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1 όσον αφορά την άρνηση

επιδικάσεως ειδικής αποζημίωσης δυνάμει του άρθρου 13 § 4 του Διατάγματος 797/1971 στους προσφεύγοντες ιδιοκτήτες του υπ' αριθ. 53α οικοπέδου. Σημειώνει επίσης ότι αγωγή η οποία αφορά την αποζημίωση των προσφευγόντων ιδιοκτητών του υπ' αριθ. 71 οικοπέδου, εξακολουθεί να εκκρεμεί ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Υπογραμμίζει, τέλος, ότι η διαπιστωθείσα εν προκειμένω παραβίαση συνίσταται σε παραβίαση του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1, στο μέτρο που οι υφιστάμενες διαδικασίες καθιστούν όχι εύλογα πολύπλοκη τη δυνατότητα για τους υφιστάμενους μέτρα απαλλοτριώσεως ιδιοκτήτες να διεκδικήσουν κατάλληλη αποζημίωση.

62. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι οι προσφεύγοντες υπέστησαν ζημία, την οποία δεν δύναται να επανορθώσει μόνο η διαπίστωση παραβιάσεως. Αποφαινόμενο κατά δικαία κρίση, όπως ορίζει το άρθρο 41, το Δικαστήριο επιδικάζει στους προσφεύγοντες το ποσό των 20.000 ευρώ.

(...)

Κατόπιν αυτής της απόφασης, ο Άρειος Πάγος, σε ολομέλεια, εξέδωσε την απόφαση αριθ. 10-11/2004 σε μία άλλη υπόθεση, στην οποία υπογράμμισε:

«(...) αντικείμενο της δίκης του καθορισμού αποζημίωσης είναι η αποζημίωση εν συνόλω λαμβανομένη, δηλαδή η χορήγηση αποζημίωσης σε σχέση με την αξία του απαλλοτριωθέντος ακινήτου, ο προσδιορισμός της ωφέλειας του ιδιοκτήτη αυτού όπου η ύπαρξή της επηρεάζει τις εκ της απαλλοτριώσεως αξιώσεις του, κάθε άλλο θέμα συναφές με την απαλλοτρίωση και η δικαστική δαπάνη. Ο προβλεπόμενος στο άρθρο 18 του νόμου 2882/2001 περιορισμός της αρμοδιότητας του Εφετείου σε μόνο τον προσδιορισμό της αποζημίωσης είναι ανίσχυρος, ως προσκρούων στην διάταξη του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου. Επομένως, υποβαλλομένου αιτήματος, στα πλαίσια του οριστικού προσδιορισμού της αποζημίωσης περί αναγνωρίσεως του ιδιοκτήτη του απαλλοτριούμενου

ακινήτου (...) ότι δεν ήταν ωφελούμενος και συνεπώς δεν υποχρεούνταν σε αποζημίωση τρίτων ιδιοκτησιών, ούτε σε αυτοαποζημίωση, το Εφετείο είναι αρμόδιο να εξετάσει ενιαίως κατά τη διαδικασία αυτή α) τη χορήγηση αποζημιώσεως σε σχέση με την αξία του απαλλοτριούμενου ακινήτου, β) την αναγνώριση δικαιούχων της αποζημιώσεως, γ) την ύπαρξη ή όχι ωφέλειας του ιδιοκτήτου απαλλοτριούμενου ακινήτου, που αποκτά πρόσωπο σε διανοιγόμενη εθνική οδό και εντεύθεν την υποχρέωση ή μη συμμετοχής στις δαπάνες απαλλοτριώσεως (...) και δ) το αίτημα περί της δικαστικής δαπάνης.»

Επικαλούμενοι την πιο πάνω απόφαση Αζάς καθώς και την απόφαση του Αρείου Πάγου, οι προσφεύγοντες προσέφυγαν, στις 8 Δεκεμβρίου 2005, ενώπιον του εφετείου Θεσσαλονίκης. Αιτούσαν τον καθορισμό της ιδιαίτερης αποζημίωσης για τη μείωση της αξίας που προέκυπτε από την υλοποίηση των έργων σε 60% της αξίας του πρώτου μη απαλλοτριωθέντος οικοπέδου, σε 45% της αξίας του δεύτερου και σε 35% της αξίας της οικίας, αντί των 30%, 25% και 25% που είχε επιδικάσει το εφετείο στις 5 Μαΐου 1998. Ζητούσαν ομοίως τόκους υπερημερίας επί της ιδιαίτερης αποζημίωσης που θα τους χορηγείτο.

Οι προσφεύγοντες υποστήριζαν ότι τα εκτός απαλλοτρίωσης οικόπεδα είχαν απωλέσει ολόκληρη την αξία τους διότι δεν ήταν πλέον οικοδομήσιμα, λόγω του ότι έπρεπε να τηρηθούν κάποιες αποστάσεις ασφαλείας ως προς τη νέα οδό, τη σιδηροδρομική οδό και τις γειτονικές ιδιοκτησίες. Επιπλέον, τα δύο οικόπεδα βρίσκονταν κάτω από τον ανισόπεδο κόμβο του αυτοκινητοδρόμου μήκους 800 μέτρων, επί του οποίου έπρεπε να κυκλοφορούν τα οχήματα ενώ κάτω από αυτόν έπρεπε να κυκλοφορούν οι συρμοί. Τα δύο οικόπεδα, χωρισμένα από τον ανισόπεδο κόμβο δεν ήταν ορατά το ένα από το άλλο και δεν είχαν πρόσβαση στη νέα οδό. Λαμβανομένης υπόψη της πυκνότητας της κίνησης και της ρύπανσης που προκαλείτο από το πέρασμα των συρμών, οι προσφεύγοντες

αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την οικία τους η οποία δεν μπορεί να εκμισθωθεί ούτε να προοριστεί για άλλη χρήση.

Οι προσφεύγοντες ζητούσαν επιπλέον την καταβολή των τόκων υπερημερίας που επιδικάστηκαν με τις αποφάσεις του πρωτοδικείου και του εφετείου της 20^{ης} Δεκεμβρίου 2002 και της 3^{ης} Φεβρουαρίου 2004. Το Δημόσιο είχε καταθέσει στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων ποσό 178.366,65 ευρώ, υπολογισθέν στη βάση του προνομιακού επιτοκίου 6% που ίσχυε μόνο για το Δημόσιο (και για την περίοδο από 24 Μαΐου 1999 έως 24 Νοεμβρίου 2005), ενώ οι προσφεύγοντες ζητούσαν το ποσό των 380.020,48 ευρώ, υπολογισθέν στη βάση του επιτοκίου της αγοράς. Οι προσφεύγοντες ζητούσαν να τους καταβάλει το Δημόσιο τη διαφορά, ήτοι ποσό 201.653,83 ευρώ.

Τέλος, οι προσφεύγοντες ζητούσαν την επιστροφή ποσών ύψους 35.673,33 ευρώ και 6.422 ευρώ που αντιστοιχούσαν σε φόρο επί των τόκων που είχε καταβάλει το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων και σε ένα παράβολο.

Με απόφαση της 9^{ης} Φεβρουαρίου 2007, το εφετείο απέρριψε την αίτηση των προσφευγόντων. Αναφορικά με την αποζημίωση για τη μείωση της αξίας που προέκυπτε από τη φύση του εκτελεσθέντος έργου, έκρινε ότι η αίτησή τους προσέκρουε στο δεδικασμένο της απόφασης της 5^{ης} Μαΐου 1998 κατά της οποίας ασκηθεί αίτηση αναίρεσης η οποία εν συνεχεία απορρίφθηκε στις 11 Μαρτίου 1999, ότι η απόφαση *Αζάς κατά Ελλάδας* δεν είχε ως αποτέλεσμα την εξάλειψη της παραβίασης ή την ακύρωση της απόφασης του Αρείου Πάγου της 11^{ης} Μαρτίου 1999 και ότι η ελληνική έννομη τάξη δεν προέβλεπε την επανάληψη της διαδικασίας σε τέτοιες περιπτώσεις. Η μόνη δυνατότητα που προσφερόταν στους προσφεύγοντες ήταν να ζητήσουν αποζημίωση από τα εθνικά δικαστήρια ή, αν εκτιμούσαν ότι είχαν υποστεί βλάβη λόγω παράνομης πράξης του Δημοσίου, να ασκήσουν αγωγή αποζημίωσης στη βάση των άρθρων 105 και 106 του

εισαγωγικού νόμου του αστικού κώδικα. Το εφετείο απέρριψε τον ισχυρισμό των προσφευγόντων σύμφωνα με τον οποίο δε δεσμευόταν από το δεδουλευμένο της απόφασης της 5^{ης} Μαΐου 1998. Τέλος, το εφετείο έκρινε ότι δεν όφειλε να αποφανθεί επί του αιτήματος των προσφευγόντων σχετικά με την καταβολή της διαφοράς των 201.653,83 ευρώ και την επιστροφή του προαναφερόμενου φόρου και του παραβόλου, για το λόγο ότι το ζήτημα αυτό δεν μπορούσε να επιλυθεί παρά μόνο στην περίπτωση που το εφετείο θα αποφαινόταν επί της χορήγησης της ιδιαίτερης αποζημίωσης, κάτι που δεν ίσχυε στην προκειμένη περίπτωση.

Στις 3 Απριλίου 2007, οι προσφεύγοντες άσκησαν αίτηση αναίρεσης υποστηρίζοντας, μεταξύ άλλων, ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης και του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1.

Στις 16 Απριλίου 2008, ο Άρειος Πάγος απέρριψε την αίτηση αναίρεσης. Έκρινε καταρχήν ότι το εφετείο είχε ορθώς κρίνει ότι η απόφαση της 5^{ης} Μαΐου 1998, κατά της οποίας είχε ασκηθεί αίτηση αναίρεσης η οποία εν συνεχεία απορρίφθηκε στις 11 Μαρτίου 1999, είχε ισχύ δεδουλευμένου, διότι αφορούσε τους ίδιους διαδίκους, είχε το ίδιο αντικείμενο και την ίδια πραγματική και νομική βάση. Απέρριψε το λόγο που ελκόταν από την παραβίαση της Σύμβασης για το λόγο ότι η προσβληθείσα απόφαση δεν είχε παραγνωρίσει την υπερνομοθετική αξία της Σύμβασης ούτε τον αναγκαστικό χαρακτήρα των αποφάσεων της ολομέλειας του Αρείου Πάγου, και δεν είχε στερήσει από τους προσφεύγοντες το δικαίωμα να διεκδικήσουν ενώπιον των αρμόδιων δικαστηρίων μία «δίκαιη ικανοποίηση» κατ'εφαρμογή του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1, ή μία αποζημίωση δυνάμει των άρθρων 105 και 106 του εισαγωγικού νόμου του αστικού κώδικα. Το εφετείο είχε βασίσει την απόφασή του στην ύπαρξη δεδουλευμένου, το οποίο δεν μπορούσε να καταργηθεί.

B. Το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο και η πρακτική

1. Το Σύνταγμα

Το άρθρο 17 του Συντάγματος του 1975 ορίζει:

«1. Η ιδιοκτησία τελεί υπό την προστασία του Κράτους, τα δικαιώματα όμως που απορρέουν από αυτή δεν μπορούν να ασκούνται σε βάρος του γενικού συμφέροντος.

2. Κανένας δεν στερείται την ιδιοκτησία του, παρά μόνο για δημόσια ωφέλεια που έχει αποδειχθεί με τον προσήκοντα τρόπο, όταν και όπως ο νόμος ορίζει, και πάντοτε αφού έχει προηγηθεί πλήρους αποζημίωση, που να ανταποκρίνεται στην αξία την οποία είχε το απαλλοτριούμενο κατά το χρόνο της συζήτησης στο δικαστήριο για τον προσωρινό προσδιορισμό της αποζημίωσης. Αν ζητηθεί απευθείας ο οριστικός προσδιορισμός της αποζημίωσης, λαμβάνεται υπόψη η αξία κατά το χρόνο της σχετικής συζήτησης στο δικαστήριο.

(...)

2. Το νομοθετικό διάταγμα 797/1971 σχετικά με τις απαλλοτριώσεις

Το νομοθετικό διάταγμα 797/1971 των 30 Δεκεμβρίου 1970 και 1^{ης} Ιανουαρίου 1971 αποτελεί την θεμελιώδη νομοθεσία που διέπει τις απαλλοτριώσεις, κατ'εφαρμογήν των αρχών οι οποίες διατυπώνονται στις συνταγματικές διατάξεις.

Το κεφάλαιο Α του νομοθετικού διατάγματος ορίζει την διαδικασία και τις προϋποθέσεις για την κήρυξη μιας απαλλοτρίωσης.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 § 1 α), αν επιτρέπεται από τον νόμο για λόγους δημοσίου συμφέροντος, η απαλλοτρίωση αστικών ή αγροτικών ακινήτων ή η διεκδίκηση εμπραγμάτων δικαιωμάτων επ'αυτών κηρύσσεται

με κοινή απόφαση του αρμοδίου υπουργού του τομέα που αφορά η απαλλοτρίωση και του υπουργού Οικονομικών.

Το άρθρο 2 § 1 ορίζει τις προϋποθέσεις της απόφασης που κηρύσσει την αποζημίωση, και ειδικότερα: α) ένα κτηματολογικό διάγραμμα που εμφανίζει την απαλλοτριούμενη ζώνη, και β) τον πίνακα των ιδιοκτητών των ακινήτων, την επιφάνειά τους, τα όριά τους και τα κύρια χαρακτηριστικά των κτιρίων που έχουν ανεγερθεί πάνω σε αυτά.

Το άρθρο 17 § 1 αναθέτει στα δικαστήρια την ευθύνη του καθορισμού της αποζημίωσης. Ορίζει ρητά ότι αυτά καθορίζουν μόνον την τιμή μονάδος της αποζημίωσης, χωρίς να διευκρινίζουν τον δικαιούχο ή τους δικαιούχους της ή αυτόν που υποχρεούται να την καταβάλει. Η διάταξη αυτή ερμηνεύθηκε με την απόφαση αριθ. 10-11/2004 της ολομέλειας του Αρείου Πάγου (βλέπε πιο πάνω).

Σύμφωνα με το άρθρο 13 § 1, η αποζημίωση υπολογίζεται βάσει της πραγματικής αξίας της απαλλοτριούμενης ιδιοκτησίας κατά τον χρόνο δημοσίευσης της απόφασης που αναγγέλλει την αποζημίωση.

Σύμφωνα με την παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου,

«Εν περιπτώσει αναγκαστικής απαλλοτριώσεως τμήματος ακινήτου, ως εκ της οποίας το απομένον εις τον ιδιοκτήτην τμήμα υφίσταται σημαντικήν υποτίμησιν της αξίας αυτού ή καθίσταται άχρηστον δια την δι'ήν προορίζεται χρήσιν, δια της αυτής περι καθορισμού της αποζημιώσεως αποφάσεως προσδιορίζεται και παρέχεται ιδιαίτερα δι'αυτήν αποζημίωσις εις τον ιδιοκτήτην ομού μετά της καταβαλλομένης δια το απαλλοτριούμενον τμήμα.»

Σύμφωνα με την νομολογία, την οποία ακολούθησε ο Άρειος Πάγος επί πολλά χρόνια, η φύση των εργασιών που επρόκειτο να εκτελεσθούν δεν λαμβανόταν ποτέ υπόψη για τον καθορισμό της προβλεπόμενης από το άρθρο 13 § 3 του νομοθετικού διατάγματος 797/1971 «ιδιαιτέρως αποζημίωσης» (μεταξύ άλλων, ΑΠ 1255/2001, 349/2000, 8/1999, 455/1998,

803/1994). Εν τούτοις, σε μία πιο πρόσφατη απόφαση, ο Άρειος Πάγος έκρινε, υπό το φως του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1, ότι η ερμηνεία αυτή του εθνικού δικαίου προσέβαλε το δικαίωμα ιδιοκτησίας των ενδιαφερομένων και προέβη έτσι σε μία μεταστροφή της νομολογίας του πάνω στο ζήτημα αυτό (απόφαση αριθ. 31/2005). Πιο συγκεκριμένα, ο Άρειος Πάγος διατύπωσε τα εξής:

«(...) στην περίπτωση που, λόγω απαλλοτριώσεως μέρους του ακινήτου, το απομένον τμήμα αυτού, που εξακολουθεί να αποτελεί στοιχείο περιουσίας του ιδιοκτήτου υφίσταται σημαντική υποτίμηση της αξίας του ή καθίσταται άχρηστο για τη χρήση που προορίζεται, το (...) δικαίωμα αποζημιώσεως ικανοποιείται πλήρως και εντεύθεν διασφαλίζεται ο σεβασμός στην περιουσία του ιδιοκτήτου όταν η αποζημίωση καλύπτει όχι μόνο την εκ της απομειώσεως και μόνον της εκτάσεως του όλου ακινήτου ζημία αλλά και εκείνη που επήλθε από την εκτέλεση του έργου για το οποίο κηρύχθηκε η απαλλοτρίωση του μέρους του ακινήτου.»

Αυτή η προσέγγιση κατέστη η πάγια νομολογία του Αρείου Πάγου (αποφάσεις αριθ. 374/2009, 389/2009, 912/2009, 985/2009, 1425/2009 και 1681/2009).

Το ζήτημα αν η εφαρμογή ορισμένων δικονομικών κανόνων, όπως αυτοί που αφορούν την ισχύ δεδικασμένου, μπορούσαν να παραβιάσουν το δικαίωμα στο σεβασμό της περιουσίας, το οποίο εγγυάται το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1, εξετάσθηκε από τον Άρειο Πάγο στην απόφασή του 1593/2006, με την κάτωθι διατύπωση:

«(...) Η ενιαία εκδίκαση αυτών των θεμάτων [που συνδέονται με την απαλλοτρίωση], προϋποθέτει αναγκαίως, ότι τα εν λόγω αιτήματα θα υποβληθούν ενώπιον του Εφετείου κατά τρόπο παραδεκτό, σύμφωνα με τα οριζόμενα στους ισχύοντες δικονομικούς κανόνες και δεν θα υπάρξει δέσμευση από τις

δικονομικές διατάξεις περί εκκρεμοδικίας ή και δεδικασμένου, που ισχύουν στο Κράτος. Και τούτο διότι το ΕΔΔΑ δεν υποκαθιστά τον εθνικό νομοθέτη στη θέσπιση του εφαρμοστέου δικονομικού συστήματος, αλλά μόνο ελέγχει (...) αν οι κανόνες αυτοί ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της κοινοτικής έννομης τάξης. (...))»

ΑΙΤΙΑΣΗ

Επικαλούμενοι συνδυαστικά τα άρθρα 6 § 1 της Σύμβασης και 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1, οι προσφεύγοντες παραπονούνται για την άρνηση του Αρείου Πάγου να εξετάσει την πτυχή του καθορισμού της αποζημίωσης απαλλοτριώσεως του ακινήτου τους σχετικά με την απομείωση της αξίας του μη απαλλοτριωθέντος τμήματος αυτού λόγω της φύσης των εργασιών, για το λόγο ότι το αίτημά τους προσέκρουε στο δεδικασμένο των αποφάσεων που είχαν εκδοθεί προγενέστερα της απόφασης *Αζάς κατά Ελλάδας* (αριθ. 50824/99, 19 Σεπτεμβρίου 2002).

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Επικαλούμενοι το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1, σε συνδυασμό με το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, οι προσφεύγοντες παραπονούνται ότι θεωρώντας ότι η απόφαση του εφετείου της 5^{ης} Μαΐου 1998 είχε ισχύ δεδικασμένου, ο Άρειος Πάγος ερμήνευσε με εσφαλμένο τρόπο την εφαρμοστέα νομοθεσία και κυρίως αρνήθηκε να εξετάσει την πτυχή του καθορισμού της αποζημίωσης απαλλοτριώσεως του ακινήτου τους σχετικά με την απομείωση της αξίας του μη απαλλοτριωθέντος τμήματος αυτού λόγω της φύσης των εργασιών, παραγνωρίζοντας την προαναφερόμενη

απόφαση *Αζάς κατά Ελλάδας* και την απόφαση 10-11/2004 της ολομέλειας του Αρείου Πάγου. Τα προαναφερόμενα άρθρα προβλέπουν:

Άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1

«Έκαστο φυσικό ή νομικό πρόσωπο έχει δικαίωμα στον σεβασμό της περιουσίας του. Κανείς δεν μπορεί να στερηθεί της ιδιοκτησίας του παρά μόνον για λόγους δημόσιας ωφέλειας και σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από τον νόμο και τις γενικές αρχές του διεθνούς δικαίου.

Οι προηγούμενες διατάξεις δεν θίγουν το δικαίωμα των Κρατών να θεσπίζουν τους νόμους που κρίνουν απαραίτητους για να ρυθμίσουν τη χρήση των αγαθών σύμφωνα με το γενικό συμφέρον και να εξασφαλίσουν την πληρωμή των φόρων ή άλλων συνεισφορών ή των προστίμων.»

Άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δικάως (...) υπό (...) δικαστηρίου (...), το οποίον θα αποφασίση (...)επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεών του αστικής φύσεως (...).»

Η Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει την παρούσα προσφυγή, κατ'εφαρμογή του άρθρου 35 § 2β) της Σύμβασης, διότι είναι ουσιαστικά όμοια με την προσφυγή *Αζάς κατά Ελλάδας*: οι διάδικοι, το αντικείμενο και το γενεσιουργό γεγονός είναι πανομοιότυπα. Το γενεσιουργό γεγονός είναι η απόφαση της 5^{ης} Μαΐου 1998 του εφετείου που απέρριψε το αίτημα αποζημίωσής τους για τη μείωση της αξίας του μη απαλλοτριωθέντος τμήματος του ακινήτου τους που προέκυπτε από την εκτέλεση των εργασιών.

Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι το αίτημά τους να τους χορηγηθεί αποζημίωση για τη μείωση της αξίας των μη απαλλοτριωθέντων

τμημάτων λόγω της φύσης των εργασιών ουδέποτε εξετάστηκε ως προς την ουσία του από τα ελληνικά δικαστήρια. Ωστόσο, από την απόφαση *Αζάς* (ιδίως την παράγραφο 53, δεύτερη φράση), τη μεταγενέστερη νομολογία του Δικαστηρίου (*Ουζούνογλου κατά Ελλάδα*, αριθ. 32730/03, 24 Νοεμβρίου 2005, *Αθανασίου και λοιποί κατά Ελλάδα*, αριθ. 2531/02, 9 Φεβρουαρίου 2006 και *Σαμψωνίδης και λοιποί κατά Ελλάδα*, αριθ. 2834/05, 6 Δεκεμβρίου 2007) καθώς και από τα άρθρα 1 και 46 της Σύμβασης προκύπτει ότι τα ελληνικά δικαστήρια είχαν την υποχρέωση να εγκύψουν επί αυτού του ζητήματος. Υπογραμμίζουν ότι το γεγονός ότι ούτε το Δικαστήριο εξέτασε το ζήτημα αυτό μέσα στα πλαίσια της υπόθεσης *Αζάς*, οφείλεται στο ότι η Κυβέρνηση δημιούργησε εσφαλμένα την εντύπωση ότι ένα τέτοιο αίτημα των προσφευγόντων εκκρεμούσε κατά την περίοδο των πραγματικών περιστατικών ενώπιον των ελληνικών δικαστηρίων. Εν τούτοις, τούτο δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, διότι η αγωγή τους της 7^{ης} Μαΐου 1999 αφορούσε μόνο το ζήτημα της αποζημίωσης που συνδεόταν με το τεκμήριο βάσει του οποίου οι προσφεύγοντες ωφελούνταν από την απαλλοτρίωση.

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο κανόνας που διατυπώνεται στο άρθρο 35 § 2β) της Σύμβασης, σύμφωνα με τον οποίο μία προσφυγή δεν πρέπει να είναι ουσιαστικά όμοια με μία προσφυγή που έχει εξετάσει προηγουμένως, στοχεύει στο να διασφαλίσει τον οριστικό χαρακτήρα της απόφασης του Δικαστηρίου και να εμποδίσει τους προσφεύγοντες να επιδιώξουν, μέσω μίας νέας προσφυγής, να ασκήσουν έφεση κατά μίας προγενέστερης απόφασης του Δικαστηρίου (*Mann κατά Πορτογαλίας και Ηνωμένου Βασιλείου* (déc.), αριθ. 360/10, 1^η Φεβρουαρίου 2011 και *Lowe κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (déc.), αριθ. 12486/07, 8 Σεπτεμβρίου 2009).

Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι μία προσφυγή θα θεωρείται κατά γενικό κανόνα ως ασκηθείσα κατά παράβαση του προαναφερόμενου άρθρου, όταν αφορά ουσιαστικά το ίδιο πρόσωπο, τα ίδια πραγματικά

περιστατικά και τις ίδιες αιτιάσεις με μία προγενέστερη απόφαση (*Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) κατά Ελβετίας (αριθ.2)* [GC], αριθ. 32772/02, § 63, CEDH 2009). Δεν αρκεί ένας προσφεύγων να προβάλλει ένα νέο πραγματικό περιστατικό εφόσον προκύπτει ότι αυτός απλά επιχειρεί να στηρίξει παλαιές αιτιάσεις με νέα νομικά επιχειρήματα (*I.J.L κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (déc.), αριθ. 39029/97, 6 Ιουλίου 1999). Προκειμένου το Δικαστήριο να μπορέσει να εξετάσει μία προσφυγή που αφορά τα ίδια πραγματικά περιστατικά με εκείνα που περιέχονται σε μία προγενέστερη προσφυγή, ο προσφεύγων πρέπει εντός της εξάμηνης προθεσμίας που προβλέπει το άρθρο 35 § 1 της Σύμβασης, να θέσει πραγματικά μία νέα αιτίαση ή να υποδείξει νέα πραγματικά περιστατικά τα οποία δεν έχουν ήδη εξετασθεί από το Δικαστήριο (προαναφερόμενες αποφάσεις *Mann* και *Lowe*).

Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η αιτίαση των προσφευγόντων ενώπιόν του αφορά την άρνηση των ελληνικών δικαστηρίων να τους επιδικάσουν μία ιδιαίτερη αποζημίωση την οποία αξίωναν λόγω της υποτίμησης της αξίας του εκτός απαλλοτριώσεως τμήματος του ακινήτου τους λόγω της φύσης των εκτελεσθέντων έργων.

Το Δικαστήριο σημειώνει ότι στην υπόθεση *Αζάς*, η οποία εισήχθη μεταξύ άλλων από τους προσφεύγοντες στην παρούσα υπόθεση, μία από τις αιτιάσεις αφορούσε στην προβολή παραπόνων για το γεγονός ότι το εφετείο τους είχε επιδικάσει ιδιαίτερη αποζημίωση για την απομείωση της αξίας του μη απαλλοτριωθέντος τμήματος του ακινήτου τους αλλά η εν λόγω αποζημίωση οφειλόταν μόνο λόγω της διχοτόμησης και όχι λόγω της φύσης των εργασιών. Πιο συγκεκριμένα, στη σελίδα 5^α της προσφυγής τους, οι προσφεύγοντες ασκούσαν κριτική στην αιτιολογία της απόφασης της ολομέλειας του Αρείου Πάγου της 11^{ης} Μαρτίου 1998, στο μέτρο που αυτή δήλωνε ότι η φύση των εργασιών δεν μπορούσε να έχει αντίκτυπο επί του ποσού της ιδιαίτερης αποζημίωσης και ότι η μείωση της αξίας που ομοίως

υφίσταντο και τα μη απαλλοτριωθέντα γειτονικά οικόπεδα λόγω της φύσης των εργασιών δεν δικαιολογούσε τη χορήγηση οποιασδήποτε αποζημίωσης.

Το Δικαστήριο σημειώνει επίσης ότι κατά τη διαδικασία ενώπιον των εσωτερικών δικαστηρίων, κατόπιν της έκδοσης της απόφασης *Αζάς*, οι προσφεύγοντες, επικαλούμενοι την απόφαση αυτή καθώς και την απόφαση 10-11/2004 του Αρείου Πάγου η οποία υιοθετούσε τα συμπεράσματα της απόφασης *Αζάς*, κατέθεσαν ενώπιον του εφετείου αίτηση καθορισμού αυτής της ιδιαίτερης αποζημίωσης. Το εφετείο απέρριψε την αίτησή τους κρίνοντας ότι αυτή προσέκρουε στην ισχύ δεδικασμένου της απόφασης του ίδιου δικαστηρίου με ημερομηνία 5 Μαΐου 1998, ότι η απόφαση *Αζάς κατά Ελλάδας* δεν είχε ως αποτέλεσμα την ακύρωση της απόφασης του Αρείου Πάγου της 11^{ης} Μαρτίου 1999 και ότι η ελληνική έννομη τάξη δεν προέβλεπε την επανάληψη της διαδικασίας σε τέτοιες περιπτώσεις. Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε αυτή την απόφαση.

Στην απόφαση *Αζάς*, το Δικαστήριο, διαπιστώνοντας ότι τα εσωτερικά δικαστήρια δεν εξέταζαν αν η απομείωση της αξίας των μη απαλλοτριωθέντων οικοπέδων ήταν το αποτέλεσμα της φύσης των προς εκτέλεση εργασιών, δεν ανέλυσε συγκεκριμένα το σημείο αυτό όσον αφορά το οικόπεδο των προσφευγόντων. Πράγματι, παρόλο που το έπραξε για το οικόπεδο αριθ. 53^α (βλέπε παράγραφο 51 της απόφασης), δεν αποφάνθηκε ρητά επί του ζητήματος αν το μη απαλλοτριωθέν τμήμα του οικοπέδου αριθ.71 (ιδιοκτησίας της οικογένειας Ζιζίτη) είχε υποστεί υποτίμηση της αξίας του λόγω της εκτέλεσης του έργου στο οποίο αποσκοπούσε η απαλλοτρίωση και αν τα εθνικά δικαστήρια όφειλαν να έχουν ορίσει μία ιδιαίτερη αποζημίωση ως προς τούτο. Διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1 λόγω: 1) της διατήρησης του τεκμηρίου βάσει του οποίου η υπεραξία συνεπεία έργων συνιστούσε επαρκή αποζημίωση, 2) του πολλαπλασιασμού των διαδικασιών προκειμένου οι προσφεύγοντες να έχουν τη δυνατότητα να εισπράξουν αποζημίωση δικαίως ανάλογη της

αξίας του αγαθού και 3) του περιορισμού της επιστροφής της δικηγορικής αμοιβής (§ 56 της απόφασης). Ο Άρειος Πάγος, στην απόφασή του 10-11/2004 συμμορφώθηκε προς αυτές τις τρεις πτυχές που επεσήμανε το Δικαστήριο στην απόφαση *Αζάς*, χωρίς ωστόσο να επιλύσει το ζήτημα της ιδιαίτερης αποζημίωσης λόγω της φύσης των εργασιών. Συνεπώς, η απόφαση του εφετείου της 9^{ης} Φεβρουαρίου 2007 και εκείνη του Αρείου Πάγου της 16^{ης} Απριλίου 2008 ορθώς διαπίστωσαν ότι το ζήτημα της φύσης των εργασιών είχε επιλυθεί από τον Άρειο Πάγο με την απόφασή του της 11^{ης} Μαρτίου 1999, χωρίς να έχει επηρεασθεί ούτε από την απόφαση *Αζάς* ούτε από την απόφαση 10-11/2004 του Άρειου Πάγου.

Υπό αυτές τις συνθήκες, το Δικαστήριο θεωρεί ότι εν προκειμένω δεν εγείρεται κανένα νέο πρόβλημα, το οποίο να μην έχει επιλυθεί με την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση *Αζάς*.

Η προσφυγή είναι συνεπώς «ουσιαστικά όμοια», με την έννοια του άρθρου 35 § 2β) της Σύμβασης, με την προσφυγή *Αζάς* διότι οι διάδικοι, οι αιτιάσεις και τα πραγματικά περιστατικά είναι πανομοιότυπα (προαναφερόμενη απόφαση *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) κατά Ελβετίας (αριθ.2)*, § 63). Μία απόφαση του Δικαστηρίου μεταγενέστερη των πραγματικών περιστατικών που αποτελούν την αιτία της υπόθεσης δε συνιστά από μόνη της ένα «νέο πραγματικό περιστατικό» υπό την έννοια του εδαφίου β) του άρθρου 35 § 2.

Πρέπει επομένως να κηρυχθεί η προσφυγή απαράδεκτη κατ'εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 2β) και 4 της Σύμβασης.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο, ομόφωνα,

Κηρύσσει την προσφυγή απαράδεκτη.

(υπογραφή)

Søren Nielsen

Γραμματέας

(υπογραφή)

Nina Vajić

Πρόεδρος

**ΕΠΙΣΗΜΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ TRADUCTION OFFICIELLE OFFICIAL
TRANSLATION**

No. Φ.092.22/6479

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου
εγγράφου από τα γαλλικά.

Αθήνα, 1 Νοεμβρίου 2011.

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετροτσόπουλος